An Chopail

An Chopail

Briathar speisialta sa Ghaeilge a úsáidtear...

le daoine nó rudaí a rangú i ngrúpaí - abairt aicme.

le labhairt ar dhá rud atá comhionann - abairt ionannais.

Is gasúr é.

Is gasúr ard é.

Is é Seán an gasúr a bhain an rás.

Is é seo an gasúr a bhain an rás.

Seo samplaí
ceist agu

Ceist

Cé tusa?

An tusa Máire Ní Néill?

An é Seán an gasúr a bhain an rás?

An banaltra tú?

Nach banaltra tú?

Nach fear ard é Seán?

An múinteoir é Eoin?

An A
Láith

i

r

a

na

gu

den chopail:
s freagra

Freagra

imsir
reach

s

ní

n

ach

ur

Is mise Máire.

Ní mé.
Is mise Máire Ní Choinn.

Is mé

Is ea.
Is banaltra mé.

Is é

Ní hea. Ní banaltra mé. Is gruagaire mé.

Is ea.
Is fear ard é.

Ní hea.
Is tógálaí é.

An Aimsir C
an Modh C

Ba (+ séimhiú)

B' (roimh ghuta nó f ach amháin roimh é, í, iad)

ba

níor /

ar /

gur /

nár /

Ba mhúinteoir é Seán.

B'fheirmeoir é Tomás.

Ba é Liam an duine a scríobh an scéal.

ar (+ séimhiú)
arbh (roimh ghuta nó f)

nár (+ séimhiú
nárbh (roimh

Ar cheoltóir é Elvis?

Arbh fheirmeoir é Tomás?

Arbh aisteoir é Liam ?

Nár mhaith leat

Shíl mé nárbh f

Nárbh ailtire é

Chaite agus
Coinníollach

/ b'

níorbh

arbh

gurbh

nárbh

níor (+ séimhiú)

níorbh (roimh ghuta nó f)

Níor mhúinteoir é Seán.

Níorbh fheirmeoir é Tomás.

Níorbh é Liam an duine a scríobh an scéal.

ú)

ghuta nó f)

gur (+ séimhiú)
gurbh (roimh ghuta nó f)

fanacht anseo?

hiú mórán é.

Tomás?

Shíl mé gur pheileadóir maith é.

Dúirt sí gurbh fhearr léi imeacht.

Úsáidtear a

le haidiachtaí

Is maith sin.
Is millteanach é.
Nach maith sin?
Is fíor é.
An ionann iad?
Nach uafásach é!

n chopail ...

le haidiachtaí agus ainmfhocail chinnte

Is deas an lá é.

Nach galánta an t-amhrán é sin?

Ba bhreá an radharc é.

Nár mhillteanach an taisme é?

Is iontach an scéal é.

Ba mhór an trua gur thit Máire.

Ní bán atá sé ach buí.

Is minic a chopail agus

le húinéireacht a chur in iúl

Is le Pádraig an rothar.
Is leis an scoil an leabhar sin.
Is leis na páistí na bréagáin.
Is liom(sa) an carr gorm.
Is leat(sa) an peann.
An leis(ean) an cóta seo?
Is léi an mála scoile.
Is linn(ne) na milseáin.
Ba libh(se) na leabhair sin.
Ba leo(san) an teach.
Cé leis an cóta seo?

chuirtear an
'le' le chéile...

le mothúcháin
a chur in iúl

Is maith liom uachtar reoite.

Is breá liom peil a imirt.

Is aoibhinn liom an t-amhrán sin.

Is fuath liom caife.

Is cuma liom faoin aimsir.

Ní maith liom tae ar chor ar bith.

An fuath leat an sneachta?

An maith leat popcheol?

Nach fearr leat mata ná eolaíocht?

Is oth liom a rá nach raibh an bia deas.

An chopai
gcásan

… féidir …

An féidir leat cuidiú liom?

Is féidir leat fanacht anseo.

Ní féidir le Pól labhairt leat anois.

B'fhéidir é!

Arbh fhéidir libh an obair a dhéanamh?

Níorbh fhéidir le Seán dul chuig an chruinniú.

íl agus 'le' i
na eile...

... cuimhin ...

An cuimhin leat an scannán sin?

Is cuimhin liom é.

Ní cuimhin le Seán é.

Nach cuimhin le Pádraig é?

Deir Áine gur cuimhin léi an t-amhrán.

Ar chuimhin léi an chéad lá ar scoil?

Ba chuimhin léi an chéad lá ar scoil.

Níor chuimhin linn an áit sin ar chor ar bith.

Samplaí eile

Cá has tú?

Is as Tír Eoghain mé.

An as Béal Feirste tú?

Ní as Doire é.

Is as an Spáinn í.

Ba as Corcaigh sinn.

Nárbh as Doire sibh?

Is as Aontroim iad.

Dúirt sé gurb as Baile Átha Cliath é.

den chopail...

le dobhriathra

Is minic a théim go Tír Chonaill.

Ní minic a thagann Seán ar cuairt.

Is annamh a bhíonn aimsir chomh te sin againn.

Is anois atá an bus ag imeacht.

Is iomaí uair a chuala mé sin.

Is inniu atá an scrúdú ann.

Is maith is cuimhin liom am t-am.

Is fada an lá ó chonaic mé í.

ard – airde

deas – deise

óg – óige

sean – sine

fuar – fuaire

ciallmhar – ciallmhaire

sultmhar – sultmhaire

Le brei
na haic

Athraítear a

bródúil – bródúla

cairdiúil – cairdiúla

dóighiúil – dóighiúla

leisciúil – leisciúla

suimiúil – suimiúla

Is airde sliabh ná cnoc

Is fuaire an geimhread

Sílim gur fusa mata ná

Ba mheasa an seanbhó
Cliath ná an bóthar nu

* Seo roinnt aidiachta

Aosta, casta, cróga, c
sásta, tanaí, néata, st

ischéim
diachta

an aidiacht *

brónach – brónaí
costasach – costasaí
díograiseach – díograisí
fadálach – fadálaí
feargach – feargaí
tuisceanach – tuisceanaí

c.
dh ná an samhradh.
á eolaíocht.
othar go Baile Átha
a.

beag – lú
olc – measa
fada – faide
furasta – fusa
gearr – giorra
maith – fearr
mór – mó
te – teo

í nach n-athráitear:
cliste, falsa, gruama,
tuama.

Le béim
ar chuid
den a

* Chuaigh Seán go Doire
* Is é Seán a chuaigh go
* Is go Doire a chuaigh S
* Is ar an treain a chuai
* Is inné a chuaigh Seán

a chur
ar leith
bairt.

ar an traein inné.

Doire ar an traein inné.

Seán ar an traein inné.

gh Seán go Doire inné.

go Doire ar an traein.

Is binn béal
ina thost.

Is fear
tsláinte
táint

Is minic a bhris
béal duine a
shrón.

An Ch
seanf

Is maith an
t-anlann an
t-ocras.

Ní hé lá na
gaoithe lá
na scolb.

r an
ná na
e.

Is fearr cairde
ná ór.

Is fearr go mall
ná go brách

opail i
hocail

Is fann guth an
éin a labhraíonn
leis féin.

Ní neart go cur
le chéile.

Is glas na cnoic
i bhfad uainn.

Is mian le CCEA buíochas a ghabháil le Gráinne Uí Dhuifinn agus le hEmer Mhic an Fhailí ó Choláiste Feirste, Béal Feirste, as ábhar an leabhair seo a scríobh, a ullmhú agus a chur ar fáil.

COUNCIL FOR THE CURRICULUM EXAMINATIONS AND ASSESSMENT 29 Clarendon Road, Clarendon Dock, Belfast BT1 3BG
✆ +44 (0)28 9026 1200 +44 (0)28 9026 1234 +44 (0)28 9024 2063 info@ccea.org.uk www.ccea.org.uk

Rewarding Learning